

ВИМОГИ ДО СУЧАСНОГО УРОКУ

Дидактичні вимоги до сучасного уроку

- Чітке формулювання освітніх завдань в цілому і його складових елементів, їхній зв'язок з розвиваючими і виховними завданнями.
- Визначення оптимального змісту уроку відповідно до вимог навчальної програми і цілей уроку, з урахуванням рівня підготовки й підготовленості учнів.
- Прогнозування рівня засвоєння учнями наукових знань, сформованості умінь і навичок як на уроці, так і на окремих його етапах.
- Вибір найраціональніших, оптимальних методів, прийомів і засобів навчання, стимулювання і контролю. Вибір форм організації, що забезпечує максимальну самостійність у навчанні учнів.
- Реалізація на уроці всіх дидактичних принципів.
- Створення умов для успішного навчання учнів

Психологічні вимоги до уроку

1. Психологічна мета уроку:

- Проектування розвитку учнів у межах вивчення конкретного навчального предмета і конкретного уроку.
- Врахування у цільовій настанові уроку психологічної задачі вивчення теми і результатів, досягнутих у попередній роботі.
- Передбачення окремих засобів психолого-педагогічного впливу, методичних прийомів, що забезпечують розвиток учнів.

2. Стиль уроку:

1) *Визначення змісту і структури уроку відповідно до принципів розвиваючого навчання:*

- співвідношення навантаження на пам'ять учнів і їхнє мислення;
- визначення обсягу відтворюючої і творчої діяльності;
- планування засвоєння знань у готовому вигляді (зі слів учителя, з підручника, посібника) і в процесі самостійного пошуку;
- виконання вчителем і учнями проблемно-евристичного навчання (хто ставить проблему, формулює її, хто вирішує);
- облік контролю, аналізу й оцінки діяльності школярів, здійснюваних учителем, а також взаємної критичної оцінки, самоконтролю і самоаналізу учнів;
- співвідношення спонукання учнів до діяльності (коментарі, що викликають позитивні почуття в зв'язку з проблемною роботою, установки, що стимулюють інтерес, вольові зусилля до подолання труднощів) і примусу (нагадування про оцінку, різкі зауваження, нотації).

2) *Особливості самоорганізації вчителя:*

- підготовленість до уроку — головне усвідомлення психологічної мети і внутрішня готовність до її здійснення;
- робоче самопочуття на початку уроку й у ході його (зібраність, співнастроєність з темою і психологічною метою уроку, енергійність, наполегливість у здійсненні поставленої мети, оптимістичний підхід до всього, що відбувається на уроці);
- педагогічний такт (випадки прояву);
- психологічний клімат на уроці (підтримка атмосфери радісного, щирого спілкування, діловий контакт і т. ін.);

3. Організація пізнавальної діяльності учнів:

- 1) Визначення заходів для забезпечення умов продуктивної роботи, мислення й уяви учнів:
 - планування шляхів сприйняття учнями досліджуваних об'єктів і явищ, їхнього осмислення;
 - використання установок у формі переконання;
 - планування умов стійкої уваги і зосередженості учнів;
 - вправи.

2) Організація діяльності мислення й уваги учнів :

- визначення рівня сформованості знань і умінь в учнів (на рівні конкретно-почуттєвих уявлень, понять, що узагальнюють образи, «відкриття», висновки);
- опора на психологічні закономірності формування уявлень, понять, рівнів розуміння, створення нових образів під час організації розумової діяльності й уяви учнів;
- планування прийомів і форм роботи, що забезпечують активність і самостійність мислення учнів (система запитань, створення проблемних ситуацій, різні рівні проблемно-евристичного вирішення задач, використання задач з відсутніми і зайвими даними, організація інтелектуальних утруднень в ході самостійних робіт, ускладнення завдань з метою розвитку пізнавальної самостійності учнів);
- керівництво підвищенням рівня розуміння (від описового, порівняльного, пояснювального до узагальнюючого, оцінного, проблемного) і формуванням умінь міркувати й робити висновки;
- використання різних видів творчих робіт учнів (пояснення мети роботи, умов її виконання, навчання добору і систематизації матеріалу, а також обробці результатів і оформлення роботи).

3) Закріплення результатів роботи:

- формування навичок шляхом вправ;
- навчання перенесенню раніше засвоєних умінь і навичок на нові умови роботи, попередження механічного перенесення.

4. Організованість учнів:

- Ставлення учнів до навчання, їхня самоорганізація і рівень розумового розвитку.
- Урахування рівня навченості під час визначення сполучення індивідуальних, групових і фронтальних форм роботи учнів на уроці.

5. Врахування вікових особливостей учнів:

- Планування уроку відповідно до індивідуальних і вікових особливостей учнів.
- Проведення уроку з урахуванням сильних і слабких учнів.
- Диференційований підхід до сильних і слабких учнів.

Гігієнічні вимоги до уроку

- Температурний режим.
- Фізико-хімічні властивості повітря (необхідність провітрювання і т. п.).
- Освітлення.
- Попередження втоми і перевтоми.
- Чергування видів діяльності (зміна слухання, виконання обчислювальних, графічних і практичних робіт).
- Своєчасне і якісне проведення фізкультхвилинок.
- Дотримання правильної робочої пози учня.
- Відповідність росту школяра класних меблів.

Вимоги до техніки проведення уроку

- Урок повинен бути емоційним, викликати інтерес до навчання і виховувати потребу в знаннях.
- Темп і ритм повинні бути оптимальними, дії вчителя й учнів — завершеними.
- Необхідний повний контакт у взаємодії вчителя й учнів на уроці, необхідно дотримуватися педагогічного такту і педагогічного оптимізму.
- Повинна домінувати атмосфера доброзичливості й активної творчої праці.
- Варто змінювати види діяльності учнів, оптимально сполучати різні методи й прийоми навчання відповідно до рівня працездатності учнів залежно від дня тижня, порядкового номера уроку, навчальної дисципліни, типу і виду уроку.
- Потрібно забезпечити дотримання єдиного орфографічного режиму школи.
- Учитель повинний забезпечити активне навчання кожного школяра.

Психолого-педагогічні та техніко-гігієнічні вимоги до сучасного уроку зводяться до дотримання таких узагальнених положень:

- Точне і творче виконання програмно-методичних вимог до уроку; чітке визначення типів уроку і його місце в темі, бачення особливостей кожного уроку.
- Врахування реальних навчальних можливостей різних класів або груп, цілеспрямована ліквідація прогалин в знаннях.
- Обміркування та вирішення в єдності завдань освіти, виховання, психологічного розвитку.
- Вибір раціональної структури та темпу проведення уроку, які забезпечують вирішення поставлених завдань і продуктивне використання часу уроку: «Цілі визначають тип уроку. Тип уроку визначає його структуру, структура — розподіл часу на різних етапах».
- Забезпечення практичної і профорієнтаційної спрямованості навчального процесу, створення реальних можливостей щодо використання учнями знань, умінь, навичок, які вони отримали, з метою попередження формального засвоєння теорії.
- Концентрація уваги учнів на важливих наукових поняттях, висновках, правилах, світоглядних і виховних ідеях; виділення об'єкта міцного засвоєння. Зв'язок змісту уроку з життям, з практикою і особистим життєвим досвідом учня; використання міжпредметних зв'язків з метою формування цілісної наукової картини світу в інтересах економії часу.

- Розширення арсеналу вибору методів переважно за рахунок активних, інтенсивних методів; використання на уроці оптимального поєднання різних методів.
- Поєднання колективної форми роботи з груповими та індивідуальними.
- Здійснення на основі діагностики навчальних можливостей диференційованого підходу до учнів з акцентом на надання диференційованої допомоги учням з різним рівнем підготовки з предмета.
- Формування у всіх учнів активного ставлення до навчальної діяльності, навичок раціональної організації навчальної праці безпосередньо на уроці.
- Спілкування з учнями на основі поєднання вимогливості з повагою до особистості.
- Розвиток кабінетної системи навчання відповідно до вимог науково-технічного процесу: цільовідповідність, раціональне і комплексне використання різних засобів навчання (підручників, наочних посібників, ТЗН, засобів інформації, ЕОТ).
- Удосконалення сприятливих для роботи гігієнічних та естетичних умов.
- Визначення змісту і обсягу домашніх завдань з урахуванням часу, який необхідний на їх підготовку; якщо необхідно, коментувати методики їх виконання, намагатися, щоб навчання здійснювалося на самому уроці, а обсяг домашнього завдання скорочувався (там, де це можливо).
- Чітке дослідження задуму і одночасна готовність гнучко перебудувати його хід при зміні навчальної ситуації, вміння переходити до реалізації запасних методичних варіантів.
- Виявлення в ході самоаналізу результатів навчання, виховання, розвитку, які отримали на уроці; порівняння їх з поставленими учителем завданнями, знаходження важливих причин недоліків і успіхів; урахування результатів самоаналізу при плануванні наступних уроків.

УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКУ

Соціально-педагогічні

- Наявність кваліфікованого, творчо працюючого вчителя з достатньою науковою і методичною підготовкою.
- Наявність згуртованого дружнього колективу учнів з правильно сформованою ціннісною орієнтацією. Наявність гарної учбово-матеріальної бази (підручник, учбово-методичні комплекти і наочні приладдя, ТЗН, відповідно обладнане класне приміщення).
- Наявність сприятливого психологічного мікроклімату, гарних відносин між учнями і вчителем, заснованих на взаємній повазі, на любові педагога до дітей.

Психолого-дидактичні

- Дотримання психологічних принципів і правил організації навчально-виховного процесу.
- Високий рівень навченості учнів, що відповідає даному моменту, етапу навчання.
- Наявність достатнього рівня сформованості мотивів навчання, що забезпечує інтерес учнів до самостійної пізнавальної діяльності.
- Застосування форм і методів активного навчання.
- Система роботи з розвитку розумових і пізнавальних здібностей учнів.
- Цілеспрямована робота з попередження відставання учнів, з профілактики їх неуспішності.
- Наукова організація педагогічної праці, праці учня.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЮВАННЯ УРОКУ

- Посилення активності, самостійності і творчої діяльності учнів.
- Формування в школярів позитивної мотивації і потреби в знаннях.
- Удосконалення на уроках методів і засобів навчання, що активізують діяльність учнів.
- Стимулювання і формування пізнавальних інтересів учнів.
- Оптимізація процесу навчання (вибір найефективнішого варіанта для даних умов на всіх етапах навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей учнів і вчителя).
- Створення на уроках сприятливих емоційно-ділових відносин.
- Організація самостійної пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на розвиток самостійності як риси особистості.
- Інтенсифікація навчального процесу шляхом наукової організації праці вчителя й учнів.
- Дотримання санітарно-гігієнічних норм
- Аналіз усієї діяльності й отриманих результатів учителем і учнями.
- Самостійна робота з підвищення рівня своєї теоретичної і практичної підготовки.

Примірна схема педагогічного аналізу уроку

1. Загальна інформація про урок.

- Освітні цілі (які нові знання, вміння, навички повинні набути учні, які – поглибити, закріпити, поширити).

Тема:

Мета:

Завдання:

- Розвиваючі цілі (розвиток логіки мислення, інтелекту, волі, пізнавальних інтересів, здібностей).
- Виховні цілі (формування світогляду, усвідомлення моральних понять та стосунків, здійснення естетичного (та ін.) виховання, виховання дисциплінованості, вміння користуватися НОП тощо).
- Формування загальних та спеціальних навчальних вмінь та навичок.
- Оснащеність уроку засобами демонстрації, наочними посібниками.

2. Готовність до уроку вчителя та учнів (порядок у кабінеті, наявність обладнання, оргмомент, цільова установка, мотивація навчальної діяльності тощо).

3. Вибір типу, структури уроку (форми). (Доцільність, оптимальність, поетапність)

4. Місце уроку в системі уроків по темі, розділу, курсу **5. Форми організації навчальної роботи** (самостійна, парна, групова, ланкова, вільна, навчальна, бесіда тощо).

6. Зміст уроку:

- реалізація дидактичних принципів (науковості, системності, доступності, послідовності тощо);
- стиль спілкування, атмосфера, мікроклімат;
- навантаження;
- емоційна сторона;
- мова вчителя, жести, міміка, рухи;
- дотримання єдиного мовного режиму;
- врахування гігієнічних вимог до уроку;
- зовнішній вигляд.

Висновки, рекомендації , пропозиції, поради вчителю

- мотивація аналізу;
- самоаналіз вчителем уроку;
- аналіз досягнень уроку;
- з'ясування причин наявності недоліків;
- рекомендації щодо усунення недоліків уроку;
- пропозиції щодо удосконалення майстерності вчителя (залучення до участі у роботі творчих груп, семінарів, практикумів, ознайомлення з технологією впровадження передового педагогічного досвіду та досягнень науки, рекомендована література по проблемі, відвідування уроків колег тощо);
- відповідність навчального матеріалу уроку вимогам програми, завданням уроку, теми, розділу; взагалі профілю, типу школи, класу, групи тощо;
- повнота і доступність матеріалу за змістом та обсягом;
- цільова установка, виділення головного, суттєвого у змісті навчального матеріалу;
- удосконалення знань, умінь та навичок;
- розвиток здібностей, корекція недоліків та відхилень;
- поетапна робота по сприйняттю нової інформації;
- стимулювання та мотивація позитивного ставлення учнів до уміння, до набуття знань, саморозвитку;
- створення умов для самоосвіти, самооцінки навчальних дій;
- створення атмосфери співтворчості.

Схема психологічного аналізу уроку

1. Загальні відомості про урок: школа, клас, предмет, прізвище вчителя.
2. Якими методами й способами викликається увага учня на початку уроку: вхід вчителя в клас, його зовнішній вигляд, готовність вчителя й класу до уроку, оформлення й санітарно-гігієнічні умови роботи класу, уміння вчителя встановити контакт з учнями, вимогливість вчителя, педагогічний такт.
3. Як вчитель забезпечує якісне сприйняття навчального матеріалу: чим забезпечується чуттєве сприйняття нового матеріалу, встановлення зв'язку нового матеріалу з раніше вивченим (аперцепція), використання наочності й технічних засобів навчання, чіткість постановки мети уроку, доступність матеріалу, різноманітність методів викладу, уміння виділяти головне в матеріалі, чіткість й виразність мови вчителя, темп викладу, уміння викликати мотивоване сприйняття навчального матеріалу.

4. Якими способами активізується пізнавальна діяльність учнів на уроці: вміння вчителя підтримувати увагу учнів протягом уроку, орієнтація учнів на труднощі й мобілізація волі на їхнє подолання, організація проблемно-пошукової діяльності учнів, ідейний і науковий рівень матеріалу, повнота і точність наукових фактів, висновків; відповідність матеріалу віковим особливостям учнів, рівню їхнього розвитку й знань, логічність й аргументованість викладу, установка учнів на самостійну роботу й самостійне виведення правил й закономірностей; зв'язок навчального матеріалу з практикою й сучасністю; вправляння у використанні набутих знань.
5. Якими способами вчитель викликає в школярів допитливість й інтерес, формує потребу в знаннях: підготовкою до уроку, оригінальною наочністю, поясненням теоретичної і практичної значимості даного матеріалу й ін.
6. Організація запам'ятовування учнями навчального матеріалу: запис теми й плану уроку, важких слів, визначень, повторення найбільше значимих положень, установка на запам'ятовування, розмаїтість вправ на закріплення й ін.
7. Як вчитель враховує вікові особливості учнів, сприяє розвитку їхньої активності й самостійності, ініціативи і творчих здібностей.
8. Висновки і й пропозиції.